

Rodiče mají právo rozhodovat samostatně a svobodně o výchově svých dětí

Stanovisko Dr. Albina Neese
dne 6.02.2009 v Praze

Vážené dámy, vážení pánové,
bez rodiny nelze tvořit žádný stát ani žádný státní útvar. Proto musí být rodinné potřeby zohledňovány a rodinná spravedlnost uskutečňována všude tam, kde má evropská politika vliv na rodinu. Taková politika je ve vlastním zájmu všech členských států. Neboť všechny stojí, stejně jako Německo, již z důvodů vlastního udržení před povinností podporovat rodinu a trvale zlepšovat rámcové podmínky pro rodinný život.

Již po několik let se v Německu i v jiných zemích vede vzrušená debata o budování možností péče pro děti do tří let. Rodinné povinnosti a výdělečná činnost musí být možno – i z hlediska rovnosti – lépe sjednotit. Rodiče přeci nepotřebují žádná státní zadání, jak se zhostit své zodpovědnosti, ale musejí mít svobodu volby.

Rodiče vědí sami nejlépe, co je pro jejich dítě dobré. Proto ústava Spolkové republiky Německo opakuje to, co platí v jakékoli době a na celém světě:
„Péče o děti a jejich výchova jsou přirozeným právem rodičů a jejich první povinností.“
A protože existují i výjimky, kdy rodiče nemohou vnímat svá práva a nemohou plnit své povinnosti, přednáší ústava státního společenství takzvaný kontrolní úřad. Rodiče mají primární a hlavní zodpovědnost, ale nikoli samostatnou zodpovědnost při výchově svých dětí. Stát bdí nad tím, aby byla plněna výchovná povinnost.

Zdůrazňuji ovšem ještě jednou: přednost má nejprve vždy rozhodnutí rodičů. A pokud se rozhodli pro některý způsob výchovy svých dětí, mají také právo na pomoc společenství, aby mohli co nejlépe dostát své rodičovské zodpovědnosti. Pouze pokud a dokud nebudou moci plnit své úkoly i přes „pomoc k svépomoci“ (to znamená subsidiarita), mělo by státní společenství přistoupit k úvaze o dalších krocích. Ke „státnímu společenství“ patří vedle státních a komunálních institucí i charitativní spolky a – samozřejmě – společně pečující občan, tedy – dle biblického diskurzu – „bližní“, který jako onen známý „milosrdný samaritán“ bez výzvy pomáhá tam, kde je to třeba.

V normálním případě platí: rodiče musejí mít takové podmínky, které jim umožní rozhodnout se sami, zda o své dítě budou pečovat a budou ho vychovávat osobně nebo zda chtějí předat tuto péči přechodně do jiných rukou, protože to z pedagogického hlediska považují za správné. Toto rozhodnutí rodičů musí stát nejen akceptovat a respektovat. Musí naopak také plnit úkol (cituji) „umožňovat a podporovat v jejich skutečných předpokladech péči o dítě ve formě, kterou si sami rodiče zvolí“ (konec citátu), jak to formuloval nejvyšší německý soud, Spolkový ústavní soud. A zopakuji tuto výpověď německého Ústavního soudu (v rozhodnutí ze dne 10. listopadu 1998): „**Úkolem státu je umožnit a podporovat... péči o děti způsobem, který si zvolí rodiče**“, tato výpověď má dle mého názoru význam i pro ostatní státy, v nichž je uznáváno rodičovské právo.

Stát musí umožňovat tedy obě volitelné alternativy. Musí pečovat o existenci zařízení pro denní péči v dobré kvalitě. A musí vytvořit přiměřené předpoklady pro osobní péči a výchovu malých dětí.

Dámy a pánové,
v mých dosavadních vývodech jsem zdůrazňoval primární zodpovědnost rodičů za výchovu jejich dětí. Z ní jsem odvodil jejich právo na samostatné rozhodnutí, zda budou vychovávat své děti osobně nebo s pomocí například dětských jeslí. V obou případech však musejí být

podporovány ze strany státu, a to nejen tehdy, když je dítě svěřeno do některého zařízení pro děti.

Protože výchova mimo domov musí být ve velkém rozsahu finančně podporována z daňových prostředků, musí být připraveny i prostředky pro osobní výchovu v rodičovském domě. Privilegování jedné volby vůči druhé by nebylo pro primární zodpovědnost rodičů spravedlivé a nesplňovalo by předpoklady pro péči o děti formou, kterou si rodiče sami zvolí.

Můj požadavek tedy zní: Rodiny musí v prvních letech života dítěte získat jistý druh „platu“. Avšak namísto jej posílat přes veřejné finance do denních zařízení, by se měl dát k dispozici rodinám. Díky tomu by se mohly svobodně rozhodnout, zda dočasně budou rezignovat na výdělečnou činnost mimo domov a pečovat o dítě doma a vychovávat ho doma nebo zda dále pokračovat ve své práci a dát dítě do jeslí. Tímto způsobem by se jednoduše upravila poptávka po pečovatelských zařízeních a rodiče by měli větší vliv na kvalitu nabídek.

A ještě něco bych rád zdůraznil: Nezávisle na upřednostňované formě výchovy dětí zůstává primární a konečná zodpovědnost za výchovu na rodičích. Rodiče jsou vůči svým dětem zavázáni k tomu, dostát jejich právu na výchovu. Na druhé straně profituje také stát z toho, že jsou děti vychovávány k osobnostem zodpovědným za sebe a schopným k životu ve společnosti. Je to především rodina, která vychovává a vzdělává dospělého občana, kterého stát potřebuje pro svou budoucnost. Zodpovědnosti sama za sebe a solidaritě se nenaučíme na žádném jiném místě, než ve vlastní rodině.

Tato primární buňka společnosti nesmí utrpět žádné škody, předpoklady, na kterých staví stát, nesmějí být ztraceny. Proto nesmí být rodina jednostranně orientována na zisk, nesmí z rodičů učinit bez ohledu na potřeby dětí ke kdykoli upotřebitelným pracovním silám činným mimo domov. Rodiny potřebují čas dostatečně vyjít vstříc své prvotní zodpovědnosti za výchovu svých dětí. Tento čas si musí také – bez drastického poklesu životní úrovně – moci dovolit. A musí být postaráno o to, aby rodiče nebyli při svém návratu do práce nuceni zvažovat negativa ohledně financí nebo kariéry.

Rád bych tedy nakonec shrnul: Potřebujeme rodinnou politiku, která nejen připraví infrastrukturu péče, ale i zlepšila celkovou ideovou a materiální situaci rodiny. Přežití naší společnosti v budoucnosti nám nesmí být lhostejná.